

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nün ev sahipliğinde, 10-11 Mart 2011 tarihlerinde gerçekleşen ve Üniversitemiz, Engelli Öğrenci Birimi Komisyonu Üyesi Öğr. Gör. Dr. Beşir Topaloğlu'nun katıldığı, "Engelsiz Öğrenciler Çalıştay- " Sonuç Bildirgesi aşağıdaki gibidir:

Engelli Öğrenci Platformu Bildirisi Mart 2011

Sunuş

Bizler Türkiye'nin yüksek öğretim kurumlarında eğitimlerini tamamlamış, halen sürdüren veya sürdürmeye aday olan ve Engelli Öğrenci Platformu adı altında bir araya gelmiş engelli öğrencileriz. İlk olarak Mart 2010 tarihinde yüksek öğretimden beklentilerimizi ortaya koyan bir bildiri kaleme almış, bunu gerek kamuoyu gerekse tüm üniversitelerin engelli birimleriyle paylaşmıştık. Bu bildirin ardından geçen 1 yıl içerisinde, Yüksek Öğretim Özürlü Öğrenci Yönetmeliği'nin değişmesi, bir engelli öğrenci temsilcisinin Yüksek Öğretim Kurulu Özürlü Öğrenci Komisyonu'na seçilmesi gibi olumlu gelişmeler yaşanmakla birlikte, halen üniversitelerin birçoğundaki erişilebilirlik sorunlarının sürdüğünü, üniversitelerin bazı engelli öğrencileri, bazı bölümlere kabul etmemesi tarzı uygulamaların devam ettiğini üzülen gözlemlemekteyiz. Aynı biçimde, ÖSYM'den beklentilerimizi kaleme aldığımız Haziran 2010 raporumuz ve bu raporu destekleyen ÖSYM engelli öğrenci biriminin hazırladığı raporların mevcudiyetine karşın, ÖSYM'nin engellilere yönelik yapacağı düzenlemelere ilişkin halen somut ilerlemelerin kaydedilememesi, kaygılarımızı arttırmaktadır.

Engelli Öğrenci Platformu olarak, hem 2010 raporumuzdaki isteklerimizin altını bir kez daha çizmek, hem de üniversitelerin engelli birimleri, üniversite yönetimleri ve Yüksek Öğretim Kurulu'na, uygulayabilecekleri daha somut çözüm önerileri sunmak üzere 2011 Engelli Öğrenci Bildirimizi kaleme alıyoruz. Bu bildirin hazırlanması için, aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

18 Aralık Engelli Öğrenci Buluşması: 18 Aralık 2010 tarihinde, yapılan çağrılar doğrultusunda Bilkent Üniversitesinde yapılan ve tüm gün süren mini bir engelli öğrenci çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştay da, engelli öğrenciler olarak beklentilerimiz ve çözüm önerilerimiz bir kez daha enine boyuna tartışılmış ve 2011 bildirimizin ana hatları ortaya çıkmıştır.

·İnternet toplantıları: 2010 yılında olduğu gibi bu yılda, internet üzerindeki paylaşım odalarında bir araya gelen Engelli Öğrenci Platformu üyeleri bildiriye son şeklini vermek için tartışmalar yapmıştır.

·E-posta grubu tartışmaları: Gerek TIU Öğrenci Grubu, gerek Görme Engelli Öğrenciler Platformu e-posta listelerinde yapılan yazışma ve tartışmalar, bu yılki bildirimizin şekillenmesine yardım etmiştir.

Aşağıda paylaştığımız 2011 Engelli Öğrenci Bildirimizde, 2010 bildirisinde ortaya koyduğumuz 5 temel ilkenin somut beklenti ve çözüm önerilerini ortaya koyacağız. Bilindiği gibi, yüksek öğretimde yapılacak çalışmaların daha nihai sonuçlar verebilmesi için 5 temel ilke benimsemiştik. Bunlar;

- 1) Karar Mekanizmalarına Dâhil Edilme,
- 2) Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik,
- 3) İzolasyonla Mücadele ve Entegrasyon,
- 4) Erişilebilirlik/Ulaşılabilirlik ve Engelsiz Üniversite
- 5) Bireysel Farklılıklara Saygı İlkeleriydi.

Bu 5 temel ilkenin somut olarak ne anlama geldiğine ilişkin beklenti ve çözüm önerilerimiz aşağıda yer almaktadır.

1. Karar Mekanizmalarına Dâhil Edilme:

2010 Engelli Öğrenci bildirisinde, engellilerle ilgili düzenlenen toplantı, çalıştay, seminer gibi programlarda ve kurulan komisyonlarda mutlaka engelli öğrenci temsilcilerinin de bulundurulmasının önemine işaret edilmiş, yüksek öğretimde engellilerle ilgili alınacak her türlü kararda, engelli öğrencilerin de söz hakkı olması gerektiği belirtilmişti. Bir engelli öğrencinin YÖK Özürlü Öğrenci Komisyonuna girmesi bu anlamda atılan önemli bir adım olarak görülebilir. Ancak, bu tür temsilciliklerin nasıl seçileceği konusunda halen bir netlik yoktur. Engelli öğrenci temsilcileri yine engelli öğrenciler tarafından seçilmeli ve bu resmi biçimde ortaya konulmalıdır. Karar mekanizmalarına dâhil edilmeye ilgili temel beklenti ve önerilerimizi şu biçimde sıralayabiliriz.

A) Üniversitelerde Resmi Engelli Öğrenci Temsilcisi:

Engelli birimlerinin işlerliği ve etkisini arttırabilmek için her üniversitede mutlaka bir engelli öğrenci temsilcisinin seçilmesi şarttır. Zira öğrenci taleplerinin doğru biçimde anlaşılması, gözlemlenmesi ve olası çözüm yöntemlerinin bulunabilmesi için engelli öğrenci birimlerinin engelli öğrencilerle yakın biçimde çalışmaları gerekmektedir. Bu nedenle her üniversitenin resmi olarak engelli öğrenci temsilcisini seçip YÖK'e bildirmesi atılabilecek ilk temel adım olacaktır. Bu temsilcinin üniversitedeki engelli öğrenciler tarafından engelli birimlerinin müdahalesi olmaksızın seçilmesi elzemdir.

B) Engelli Birimlerinde Uzman Kişiler:

Engelli birimlerinde etkin çözümler için, bu birimlerde çalışan kişilerin, konuyla ilgili daha önce çalışma deneyimi olan, konuya hâkim kişiler arasından seçilmesi, bu konuda uzmanlaşmış akademisyenlerin birimde mutlaka görev alması sağlanmalıdır. Birimde akademik personelin yanı sıra idari personel olarak engelli bir çalışanın da yer alması gerekmektedir. Engellilikle ilgili alınacak kararlar, deneyim ve uzmanlık da gerektirmektedir. Eğer yukarıda bahsettiğimiz şartları taşıyan engelli bir kişi mevcutsa, engelli birimlerinde çalışmak üzere bu kişilere öncelik tanınmalıdır.

C) Gölge Rapor:

Bildiğimiz üzere, her yıl üniversitelerdeki engelli öğrenci birimleri YÖK'e çalışmaları hakkında rapor sunmaktadır. Bu raporların ne kadar gerçeği yansıttığının tespiti amacıyla her yıl, üniversite engelli öğrenci temsilcisinin başkanlığında oluşturulan bir öğrenci komisyonu tarafından da bir gölge rapor hazırlanarak YÖK'e gönderilmelidir. Hazırlanan bu gölge raporun üniversitenin engelli öğrenci birimlerinden tamamen bağımsız biçimde hazırlanması garanti altına alınmalıdır.

Bu rapor, hem öğrencilerin daha etkin biçimde engellilik çalışmalarına katılımını sağlayacak, hem de engelli birimlerinin etkinliğini arttıracaktır.

2.Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik:

2010bildirisinde de belirtildiği üzere;Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi engellilere yönelik ayrımcılığı şöyle tanımlamıştır: “ “Engelliğe dayalı ayrımcılık” siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alandaki tüm insan hak ve temel özgürlüklerinin diğerleri ile eşit bir şekilde kullanılması veya bunlardan yararlanılması imkânını ortadan kaldıran veya bunu engelleyen her türlü ayırımın, dışlamanın veya kısıtlamanın engelliye dayalı olarak yapılmasıdır.” Ayrıca Türk Ceza Kanunu’nun Hürriyete Karşı suçları düzenleyen bölümünün 122. Maddesi de ayrımcılığı açıkça suç olarak kabul etmektedir. Tüm bunlara karşın, 2010 yılında da bazı üniversite bölümleri, öğrencinin kendi bölümlerinde okumasını engelinden dolayı reddetme çabasında olmuşlardır. Bu zorlu süreçler bazı öğrencilerin kendi istekleriyle bölüm değiştirmek istemelerine neden olmuştur. Her şeyden önce, büyük bir çaba ve çalışma sonucu herhangi bir bölüme giren bir öğrencinin, kısa zaman içerisinde bu bölümü değiştirmek istemesinin ardında, uygulanan bezdirme politikalarının olduğunu düşünmekteyiz. Bölümlerin gerekli erişilebilirlik tedbirlerini almamaları, çeşitli öğretim üyelerinin takındıkları olumsuz ve ayrımcı tutumlar öğrencilerin umutsuzluğa kapılarak farklı arayışlara girmesine neden olmaktadır. Bu sebeple, öncelikle engelli bir öğrencinin mevcut hiçbir bölüme girmesinin hiçbir biçimde engellenemeyeceği garanti altına alınmak zorundadır. Konuyla ilgili öneri ve beklentilerimiz şu biçimdedir.

A) Bölüm Erişilebilirlik Envanteri:

Yüksek Öğretim Kurulu tarafından, üniversitelerde açılan tüm programlar için ayrı ayrı bir erişilebilirlik envanteri hazırlanmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz. Buna göre, bir program veya bölümde engelli birinin eğitim görebilmesi için, nelere ve nasıl bir alt yapıya ihtiyaç bulunduğu elden geldiğince detaylı biçimde hazırlanarak bir kılavuz haline getirilebilir. Böylece, herhangi bir bölüme engelli bir birey geldiğinde, üniversiteler neler yapılabileceği konusunda detaylı bilgi sahibi olacaklardır.

B) Ek Bütçe:

Engelli öğrenciler bir bölüme girdiğinde, onun için gerekli malzeme alımı ve diğer alt yapı çalışmaları için YÖK tarafından üniversitelere ek bütçe temin edilmelidir. Hiçbir üniversite veya bölüm alt yapı eksikliği gibi sebeplerle öğrenciyi bir bölüme kabul etmede isteksiz davranma lüksüne sahip olamamalıdır.

C) Bölümlerde Erişilebilirlik Uzmanı:

YÖK tarafından hazırlanacak erişilebilirlik rehberi doğrultusunda her bölümdeki en az bir öğretim üyesinin erişilebilirlik konusunda bilgi birikiminin arttırılması sağlanmalıdır. Hatta bölümlerin erişilebilirlik envanterleri hazırlanırken, bu öğretim üyeleriyle birlikte hareket edilmeli ve böyle bir komisyon kurulmalıdır.

D)Bölüm Değişiminde Eşitlik:

Engelli bir öğrencinin de bölüm değiştirme hakkı diğer öğrencilerle eşit olmalıdır. Bu konuda pozitif veya negatif bir ayrımcılık uygulanmamalıdır. Ancak, bir öğrenci engelinden dolayı bölümün erişilebilir olmaması nedeniyle bölüm değiştirmek istediğini belirtmişse, ilgili bölüme resmi bir soruşturma açılarak, gerekli erişilebilirlik kriterlerinin karşılayıp karşılamadığı detaylı biçimde soruşturulmalıdır. Erişilebilirlik kriterlerini karşılamayan üniversite ve bölümlere bu konuda yaptırım uygulanmalıdır. Hiçbir öğrenci bölümdeki erişilebilirlik sorunları nedeniyle bölümünü değiştirmek zorunda bırakılamaz.

3. İzolasyonla Mücadele ve Entegrasyon:

2010 bildirimizde de vurguladığımız gibi engelli kişinin asıl ihtiyacı herkesle aynı ortamda ve eşit biçimde eğitim almak ve sosyal yaşantısını gerçekleştirmektir. Yapılan çalışmalarda kişileri sosyal ve eğitsel yaşamdan ayırıcı değil birleştirici uygulamalara gidilmelidir. Maalesef konuyla ilgili yeterince uzmanlığın bulunmaması ve bilgi eksikliği nedeniyle, halen engellileri belirli üniversitelerde, belirli yurtlarda toplama fikirleri dillendirilmeye devam etmektedir. Tüm bunlarla mücadele ederken ÖSYM'nin alt yapı gerekçesiyle engelli kişileri sadece belirli merkezlerde toplama girişimi ve bu nedenle yaşanabilecek mağduriyetler kabul edilebilir değildir. Salt belirli noktaların engelsiz hale getirilmesi, engellilerle ilgili çalışmalar yapıldığı ilizyonunu yaratmaktadır. Asıl olan tüm hizmetlerin ve alt yapının engellilerin de erişimine uygun hale getirilmesidir. Konuyla ilgili beklenti ve önerilerimiz şunlardır.

A) Engelsiz Laboratuvarlar:

Üniversitelerde, engelliler için ayrı laboratuvarlar kurmak yerine mevcut bilgisayar laboratuvarlarındaki 1 ya da 2 bilgisayar engellinin kullanımına tahsis edilmelidir. Böylece engelli kişi de diğer akranlarıyla aynı ortamda çalışma ve bilgi paylaşma imkânı bulacaktır.

B) Erişilebilir Malzemeler:

Fizik, kimya ve benzeri laboratuvarlarda, engelli kişi de herkesle aynı eğitim alabilir. Bu tür laboratuvarlar için tüm araç gereçlerin erişilebilir hale getirilmesi mümkündür. Bunun için gerekli araştırma yapılmalı ve en kısa zamanda bu tür malzemeler erişilebilir hale getirilmelidir. (Bakınız: <http://ilab.psu.edu/>)

C) Erişilebilir Dersler:

Özellikle fizik, kimya, matematik gibi sayısal alanlardaki derslerin herkesle aynı anda takibinde güçlükler yaşanabilmektedir. Bunların çözümü için, derslerde not tutucunun görevlendirilebilmesinin yanı sıra bölümlerin ekstra asistanlık hizmeti sağlaması ve derslere ek olarak asistanlarla birebir çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.

D) Entegre Akademik Şartlar:

Bir derste engelli kişi veya kişilerin bulunması, akademik şartların onlar için farklı işletilmesini gerektirmemelidir. Örneğin, bir akademisyen, herkesi yazılı bir sınava tabi tuttuğu halde, engelli kişiyi sözlü sınava tabi tutmamalıdır. Bu konuyla ilgili nasıl düzenlemelerin yapılabileceği, engelliler biriminin öğretim üyesine vereceği mektupla belirlenmelidir.

E)Engelsiz Yurtlar:

Üniversitenin diğer mekanlarında olduğu gibi yurtlarda da bir fiziksel engellinin erişimine uygun olmayan şartların halen devam ettiğini üzülen gözlemliyoruz. Asıl olan, üniversiteninher yurdunda, fiziksel engellilerin erişimine uygun, engelli tuvaleti, asansör, ışık ve diğer düğmelerin alçak oluşu gibi düzenlemelerin yapılmasıdır. Engellileri erişilebilir olduğu gerekçesiyle sadece bazı yurtlara veya odalara yerleştirmek, ayrımcılık ve izolasyondur. Erişilebilirlik var olan tüm mekanlarda gerçekleştirildiğinde ve bir hizmet herkesle aynı ortamlarda eşit biçimde verildiğinde anlam kazanan hususlardır. Ayrıca yurtlarda birden fazla engelli kişinin kalması, otomatik olarak bu kişilerin aynı odalarda kalmaları gerektiği anlamına hiçbir biçimde gelmemelidir. Hatta eğer kişiler kendileri istemiyorlarsa, engelli kişilerin aynı odalarda kalmamaları için düzenlemeler yapılmalıdır. Çünkü böyle olduğunda, engelli kişiyle diğer öğrencilerin kaynaşmasının önüne set çekilmiş olmaktadır. Birbirini hiç tanımayan 2 engelli kişinin birbirini hiç tanımayan 2 insandan daha fazla ortak noktası olma olasılığı yüksek değildir. Yurtlarda, asansör, engelli tuvaleti tarzı fiziksel erişilebilirliğin yanı sıra kişilerin ayrı ortama ihtiyaç duyması muhtemel olan en temel düzenleme, engelli kişilerin sesli çalışma yapabilmelerini sağlayacak, çalışma odası veya odalarının tahsis edilmesidir.

4. Bireysel Farklılıklara Saygı:

2010 bildirimizde de özetlendiği üzere, her engelli kişinin farklı ihtiyaçları ve farklı çözümleri bulunabilir. Bu yüzden, genel erişilebilirliğe ilişkin düzenlemelerin yanı sıra, bireylerin ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerin de aynı titizlikle uygulanması gerekmektedir. Bireyleri etiketlemekten kaçınarak ihtiyaca yönelik çalışmaların yapılması önemlidir. Bireysel farklılıklar ve ihtiyaçlarla ilgili aşağıdaki beklenti ve önerilerimiz bulunmaktadır.

A) Bireysel Bütçe:

Engeli olduğunu belgeleyen ve üniversiteye giren her öğrenci için, Yüksek Öğretim Kurumu tarafından yıllık bir bireysel bütçe belirlenmelidir. Engelli öğrencilerin yıl içerisindeki eğitim harcamalarının karşılanmasında bu bütçe kullanılabilir. Özellikle görme ve işitme engelli öğrencilerin ya da engelinden dolayı not tutamayan öğrencilerin derslerde not tutucu kullanma, ek asistan ve araç gereç ihtiyaçları mevcuttur. Ayrıca fiziksel engellilerin de üniversite içinde dersliklere kolay ulaşımını sağlamak amacıyla özel donanımlı araçların temini gerekecektir. Bu harcamaların üniversite bütçelerinden karşılanmasında güçlükler yaşandığından, eğer her engelli öğrenci için günün şartlarına uygun yıllık bir bütçe sağlanırsa, birçok erişilebilirlik sorunu aşılabılır.**B) Bireysel Uyarılama Mektubu:**

Yurt dışında örnekleri sıkça görüldüğü üzere engelli öğrenci birimleri öğrencinin ihtiyaçlarına yönelik ilgili öğretim üyesine verilmek üzere her ders için bir uyarılama mektubu hazırlanmalıdır. Bu mektupta, öğrencinin o ders için ne gibi uyarılmalara ihtiyacı olduğu, sınavları nasıl alabileceği, dersi nasıl takip edebileceği, öğretim üyesinden beklentiler gibi noktalara değinilmelidir. Örnek bir uyarılama mektubu bildirimde ekinde sunulmuştur. Böyle uyarılama mektupları, öğrencinin ihtiyaçlarına göre kaldığı yurt, yemekhane, kütüphane gibi yerlerdeki yönetimlere yönelik de yazılabilir. Söz konusu mektupların gizliliği garanti altına alınmalıdır. Zira hiçbir engelli öğrenci engelini başkalarına ifşa etmek zorunda bırakılmamalıdır. Bu tür durumlar yalnızca, uyarılama yapacak kişilerin bilgisi dâhilinde bulunmalıdır.

C) Bireysel Araç Gereksinimleri:

Üniversite eğitimini sürdüren engelli öğrencilerin eğitimlerini eşit ve erişilebilir biçimde sürdürebilmeleri için bireysel olarak sahip olmaları gereken çeşitli yazılım ve donanımlar bulunmaktadır. Bu araçlar, bireye tamamen ya da ödünç verme yoluyla ücretsiz sağlanmalıdır. Çünkü bu araçlar, kişinin yaşayabileceği akademik eşitsizlikleri ortadan kaldırarak eşit eğitim hakkına sağlamakta yardımcı olacak şeylerdir. Kişiler bireysel bütçe sağlanabilmesi halinde bu tür araç gereçlerin temini daha kolay olabilecektir. 18 Aralık toplantımızda, en çok gereksinim duyulan donanım ve yazılımlar şu biçimde sıralanmıştır:

Bilgisayar ve ekran okuyucu

İsteyenler için, Braille tablet, Braille kalem veya Braille daktilo

Braille ekran

Az görenler için, büyüteç, masa lambası

İşitme engelliler için, işitme cihazları, ses yükselticiler ve FM sistemleri

Yine işitme ve görme engelliler ile ellerini kullanamayan engelliler için sesi yazıya çeviren programlar

· Fiziksel engelliler ve diğer engellilerin beyan edebileceği eğitim için gerekli diğer araç gereçler

D) Kurumsal Araç Gereçler:

Bireysel araç gereçlerin yanında, üniversitelerde kurumsal olarak bulunması gereken ve öğrencilerin kullanabileceği çeşitli yazılım ve donanımların da bulunması gerekmektedir. Braille yazıcı veya yazıcılar, kütüphanelerde tarama yapabilecek fotokopi makinesi, görme engelliler için şekil ve grafikleri kabartabilen donanımlar, müzik bölümleri ve konservatuvarlar için notaları Braille alfabesine dönüştüren yazılımlar, amfilerde mikrofon, FM sistemleri ve ses yükselticiler, fiziksel engelliler için ulaşımını sağlayacak engelli erişimine uygun araç ve donanımlar, lift ve benzeri bina içinde kullanılacak araçlar bu tür araçlar arasında sayılabilir. Bu tür araçların temini için üniversitelere bütçe sağlanması önemlidir.

E) Bireysel Not Tutucu:

Özellikle işitme engellilerin ve bazı derslerde görme engellilerin dersi daha kolay takip edebilmeleri için bir not tutucunun bulunması gerekebilir. Yurt dışında başarıyla uygulanan bu sistemin ülkemizde de hayata geçirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Not tutucular o dersi alan öğrenciler arasından seçilmeli ve kendisine bu çalışması karşılığında bir ücret ödenmelidir. Yine not tutuculuk sisteminin de gizli tutulması, sadece not tutan kişi ve engelli kişinin durumu bilmesi önemlidir.

F) Bireysel Asistanlar:

Engellilerin ders dışında, çeşitli ders materyallerinin okunması, notların takibi gibi sebeplerle bireysel asistanlara ihtiyacı olabilmektedir. Bu asistanların karşılanması için, öncelikle üniversitelerde burs karşılığı çalışan öğrencilerin bazılarının engellilerle çalışmak üzere görevlendirilmesi yoluna gidilebilir. Bunun yanında birçok üniversitede topluma hizmet tipi dersler açılmakta ve bu derslerdeki öğrenciler engelliler birimlerinde de çalışmaktadır. Bu öğrencilerin öncelikle engelli öğrencinin ek ders çalışma, asistanlık ve not alma ihtiyaçlarının giderilmesi için kullanılması yararlı olacaktır.

5. Erişilebilirlik/Ulaşılabilirlik ve Engelsiz Üniversite:

Bilindiği üzere erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik engellilik halinin en aza indirgenmesi ya da tamamen yok edilmesi için geçerli olan iki temel ve geniş kapsamlı kavramlardır. Bu bağlamda burada 2010 bildirimizde de geniş olarak yer alan bazı konulara tekrar değineceğiz. Bir üniversitenin fiziksel, sosyal ve akademik anlamlarda erişilebilir ve ulaşılabilir olması genel ve en temel amaçtır; bu bağlamda aşağıdaki hususlar engelli öğrenciler tarafından vurgulanmaktadır.

A) Üniversiteye Giriş Aşamasında Erişilebilirlik / Ulaşılabilirlik:

Tercih döneminde engelli adaylar, tercih etmek istedikleri üniversitenin engelli öğrencilerine sağladığı hizmetlerle ilgili bilgi alabilmelidir. Bu amaçla engelli öğrenci birimlerinin güncel, gerçekçi ve erişilebilir web sayfalarının olması gerekmektedir ve bu sayfaya üniversitenin ana web sayfasından bağlantı verilmelidir.

Yerleştirmeler belli olduktan sonra, her üniversite kendi engelli öğrencisine, öğrencinin kazandığı üniversitede engellilere sağlanan hizmetlerle ilgili bir broşür göndermeli, bu broşürde uygun yurt imkânlarından akademik erişilebilirliğe kadar engelli öğrenciyi ilgilendiren bilgiler yer almalıdır. Engelli öğrencinin başvurması gereken birim ve kişilerin bilgileri de broşürde yer almalıdır. Şüphesiz ki söz konusu broşür erişilebilir formatlarda sunulmalıdır.

2010 bildirimizde de yer verdiğimiz üzere, üniversiteyi yeni kazanan öğrencilere oryantasyon çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalarda kampüsün tanıtılması, önemli olan yerlere (bölüm, yurt, yemekhane, kütüphane, mediko gibi...) nasıl ulaşılacağına öğretilmesi, üniversitenin sosyal imkânlarıyla ilgili olarak öğrencinin bilgilendirilmesi gibi konulara değinilmelidir. Bu süreçte Akran danışmanlığı yöntemiyle üst sınıfta bulunan engelli öğrencilerden de yardım alınabilir.

Gerekli finansman sağlanarak üniversiteyi kazanan engelli öğrencilerin, kendi hakları konusunda bilinçlendirilmesi, üniversiteye başlamadan önce üniversite yaşantısı, karşılaşabileceği sorunlar ve olası çözüm yolları hakkında bilgilendirilmesi ve gereken bazı becerileri edinebilmesi için aktivist engelli öğrencilerin iş birliğiyle ve uzmanların desteğiyle engelli öğrenciler için bir üniversiteye hazırlık kamp programının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu uygulama, engelli öğrencinin üniversiteye uyumunu kolaylaştıracağı gibi kendi haklarını arama ve becerilerini geliştirme yönünde de engelli öğrenciyi güçlendirecektir. Bunun yanı sıra, engelli öğrencinin, aktivist diğer engelli öğrencilerle birlikte olması öz güvenini ve başarabileceğine olan inancını geliştirecektir. Ayrıca bu çoğu öğrenci için ailesinden ayrılıp, başka bir şehre tek başına gitmeden önce deneyimleyebileceği güvenli bir bağımsızlık deneyimi olacaktır.

B) Akademik Erişilebilirlik:

i. Akademik Personelin Tutumu:

Öğretim görevlileri engelli öğrenci birimi tarafından, engelli öğrencinin ihtiyaç duyduğu destek konusunda daha önce belirtilen mektup gibi yöntemlerle bilgilendirilmelidir. Derste anlatılan görsellerin paylaşımı, engelli öğrencinin not tutmak amaçlı bilgisayar kullanması ya da ses kaydı yapması gibi konular öğretim görevlisinin inisiyatifine bırakılmamalı, uygun şartları sağlama konusunda direnç gösteren öğretim görevlilerine yaptırım getirilmelidir. Uygun şartları sağlayan öğretim görevlileri ise üniversite yönetimi ve YÖK tarafından teşvik edilmelidir.

ii. Dersin İşlenişi:

Ders anlatımı konusunda dikkat edilmesi gereken noktalar detaylı olarak 2010 bildirimizde yer almaktadır. Dikkat edilmesi gereken bu belgelerin taslak olduğu ve engelli öğrencilerin burada sayılanlar dışında da uyarlamaya ihtiyaç duyabileceğidir. Üzücü olan ise halen engelli öğrencilerin öğretim görevlilerinin olumsuz tutumlarıyla karşılaşılıyor olmasıdır. Dersin işlenişiyle ilgili dikkat edilmesi gereken noktalara örnek vermek gerekirse; görme engelli bir öğrencinin bulunduğu sınıfta görselleri betimleme, “şurada” “burada” gibi zamirler kullanmadan doğrudan anlatma, tahtaya yazılanları sesli tekrar etme gibi sayılabilir. İşitme engelli öğrencinin bulunduğu sınıflarda ise, öğrencinin dudak okumasına izin verebilmek için yüzümüzü öğrenciye dönerek dersi anlatma. Tahtaya yazarken yazdıklarımız dışında bir şeyler söylememe, önemli duyuru ve ilanları duyururken her zaman tahtayı kullanma, amfi gibi büyük dersliklerde mikrofon kullanma gibi sayılabilir. Burada bahsedilenler sadece örnektir. Öğretim görevlisi engelli öğrenciye, öğrencinin nasıl daha iyi dersi takip edebileceği konusunda danışabilir.

iii. Not Tutucu:

İşitme engeller ve çeşitli dersler için görme engelliler için dersi daha iyi takip edebilmeleri için yurt dışında da yaygın olan not tutucu uygulamasına gerekli bütçe bulunarak bir an önce geçilmelidir. Böylece bir işitme engelinin dersi takibinden yaşayabileceği güçlükler minimum düzeye indirilmiş olacaktır. Ağırlıklı şekil ve grafik içeren veya dil dersleri gibi görsellerin yoğun olarak kullanılma olasılığı bulunan derslerde de görme engelli kişiler not tutucuya ihtiyaç duyabilir. Diğer engel gruplarının da benzer ihtiyaçlar olma ihtimaline karşın, not tutucu sistemi üniversitelerde mutlaka hayata geçirilmelidir. Ancak bu sistemin öğrencinin derse devamlılığını etkilememesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

iv. Sınavlar:

Öncelikle eşit bilgiye erişim sağlandıktan sonra, değerlendirmede de, engelli öğrenci akranlarıyla eşit tutulmalıdır. Sınavlarda gereken uyarlamalar yapılmalı buna karşın ne pozitif ne de negatif ayrımcılık yapılmalıdır. Öğrenciye ek süre verilmesi, öğrencinin ihtiyacına göre büyük punto kullanılması, işitme engelliler için işaret dili tercümanı, yapılabilecek bazı uyarlamalar arasındadır. Engelli öğrencinin bilgisi de sınıf arkadaşlarıyla eşit şekilde ölçülmeli, Farklı sınav yöntemlerine başvurulmamalı, Örneğin tüm sınıf yazılı sınav oluyorsa görme engelli öğrenci sözlü olmamalı, Engelli öğrencilerin sınavları ile ilgili yönetmeliği olan üniversiteler var ise, yönetmeliklerini, erişilebilir ve eşitlikçi olacak şekilde değiştirmeli, herhangi bir yönetmeliği olmayan üniversitelerde ise bu yönde; kapsayıcı ve esnek olan ve erişilebilirlik ve eşitlik temeline dayanan yönetmelikler hazırlanmalıdır. Öğrencilere, alternatif sınav formatları sunulmalıdır. Örneğin görme engelli öğrenci, sınavı bilgisayar ortamında, büyük basılı, Braille veya okuyucu

yardımıyla alabilmelidir. 2010 bildirimizde de önemle vurgulamamıza karşın, halen birçok üniversitede engelli öğrenci sınav için kendi okuyucusunu bulmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum hiçbir biçimde kabul edilemez. Engelli birimleri veya ilgili bölümler, öğrenciye böyle bir sorumluluk yüklemekten ilgili okuyucuyu bulmalı, öğrencilerin bilgisayar ortamında sınav alabilmeleri için gerekli koşullar sağlanarak bu yönde sınav alımı teşvik edilmelidir. Sınava okuyucularla giriliyorsa, okuyucuların soruları nasıl okuyabileceği konusunda da onlara bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Bildirimizin ekinde, gerek ÖSYM'deki, gerek üniversitelerdeki sınavlardaki okuyucuların uyabilecekleri kurallarla ilgili metin bulunabilir. Bu metin üniversite ve ders ihtiyaçlarına göre değiştirilerek okuyucu eğitimlerinde kullanılabilir. Ayrıca eğer engelli öğrenci sınavı alan diğer öğrencilerden farklı bir yerde sınava giriyorsa, sınavda yapılacak ek duyurulardan mutlaka haberdar edilmesi önemlidir. Bu arada, okuyucu veya benzer bir görevli kullanmayan engelli öğrencilerin şartlar elverdiği müddetçe sınavı alan diğer öğrencilerle aynı salonda sınava girmeleri entegrasyon açısından yararlı olacaktır. Sınav salonu tekerlekli sandalyeyle ulaşılabilir değilse, değiştirilerek erişilebilir bir yer sınav salonu olarak kullanılmalıdır. Farklı engel türlerinin farklı uyarlamalara ihtiyaç duyabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin işitme engelli bir öğrenci için sınavda işaret dili tercümanının bulunması gerekebilir. İşitme engelliler için soru cümlelerinin sorunun içeriği değişmeden çok daha basit, kısa ve somut kavramlara dayanacak şekilde yeniden yazılması gerekebilir. Bütün bu hususlar ders başında öğretim görevlisine verilmesini ön gördüğümüz bireysel uyarlama mektubunda belirtilmeli ve engelli birimleri öğretim görevlisiyle işbirliği yapmalıdır. Engelli öğrenciler sınavlarda diğer akranlarından farklı araç gereçlere ihtiyaç duyabilir. Görme engelliler yazı tableti Braille kalem veya daktilo; az görenler büyüteç tarzı şeyleri sınavlara getirebilmelidir. Bu tür araçlarla ilgili detaylı bilgi bildirimizin ekinde bulunabilir.

v. Muafiyet:

2010 bildirimizde de belirttiğimiz gibi muafiyet kabul edilemez. Asıl olan, engelli öğrencilerin akranlarıyla denk donanımda ve yeterlilikte mezun olabilmesidir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için akademik uyarlamaların yerine getirilmesi gerekmektedir. Örneğin şimdiye kadar görme engelli öğrenciler Osmanlıca derslerinden muaf tutulmuşlardır. Ancak şimdi görüyoruz ki uygun düzenlemeler yapıldığında görme engelliler de Osmanlıca öğrenebilmektedir. Ya da bu durum istatistik gibi görsel bazı öğelere dayanan derslerden kısmen muafiyet şeklinde de gözlemlenmiştir. Ancak yine aynı şekilde gördük ki görme engelli öğrenciler de gerektiği kadar desteklendiğinde SPSS ve türevi programları kullanabilmektedir. Grafik ve şekil bilgisinin görmeyen kişiye nasıl öğretilabileceği konusunda, üniversitelerin ilgili bölümlerinden destek alınabilir ve bu tür öğelerin kabartma basımları yapılarak muafiyetin önüne geçilebilir. Aynı biçimde, hareket sorunları nedeniyle çizim tarzı şeyleri el ile yapamayan öğrenciler için bilgisayarda çizim yapmalarına izin verilebilir. Yani burada önemli olan gereken uyarlamaları yapıp öğrencilere denk öğrenme şansının tanınmasıdır. Bazı durumlarda eşit öğrenme deneyiminin sağlanması mümkün olmayabilir, örneğin konuşmakta güçlük çeken öğrencinin telaffuzdan sorumlu tutulması gibi, bu gibi durumlarda alternatif ölçme ve öğretme yöntemleri aranmalıdır. Daha önce belirtildiği üzere; burada önemli olan, engelli öğrencilerin mezun olduklarında akranlarıyla denk donanımda ve yeterlilikte olmasıdır. Öğrenme güçlüğü olan veya süregen hastalığı bulunan öğrenciler bir dönemde almaları gerektiğinden daha az ders almak zorunda kalabilmektedir. Bu durumlarını belgeleyen öğrencilerin okulu 1 ya da daha uzun süre geç bitirmelerinden dolayı harç ve diğer konularda yaşama olasılıkları bulunan mağduriyetlerin giderilmesi gerekmektedir.

vi. Kaynakların Erişilebilirliği:

Tüm akademik kaynaklar erişilebilir biçimde, dönemin başında engelli öğrenciye sunulmalıdır.

Burada asıl olan, üniversitelerde ders materyali olarak sunulan tüm materyallerin engellilerin de yararlanabileceği biçimde elektronik bir kopyasının da bulundurulmasıdır. Yani üniversiteler yayın evlerinden bir kitabı alırken, bir elektronik kopyasını da sağlama şartını sunmalıdır. YÖK'ün bu konuda gerekli temasları yapması gerekmektedir.

Ayrıca bazı kaynakların öğrencinin isteğine göre Braille formata da sağlanabilmesi için her yıl üniversitelerde belirli bir bütçe sağlanması gerekmektedir.

Üniversitelerde akademik kaynaklar için, ücretsiz tarama hizmeti sağlanmalı, kütüphanelerde elektronik kaynak sayısını artırma yönünde bütçe ayrılmalıdır.

Görme engelliler için, grafik, tablo ve resim tarzı şeylerin kabartılarak basılabileceği farklı çözümlerin sağlanması gerekmektedir.

vii. Akademik Erişilebilirlik Komisyonu:

Engellilerin üniversitedeki akademik ihtiyaçlarını belirlemek üzere her yarıyılıda en az 2 kez toplanacak ve üniversite engelliler biriminin başkanlığında, her fakülteden bir engelli birimi temsilcisinin katılımıyla oluşacak bir komisyon oluşturulmalıdır. Bu komisyon, öğrencilerin akademik ihtiyaçları, daha erişilebilir ortamlar için neler yapılabileceği gibi konularda kararlar almalı ve uygulanmasını sağlamalı, üniversitenin engellilik politikalarının belirlenmesine yardımcı olmalıdır. Halen bazı üniversitelerde uygulanan bu tür komisyonların, engellilik bilincinin daha geniş biçimde ortaya konması açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz.

C) Kütüphanelerde Erişilebilirlik:

Üniversite kütüphanelerinde, engelsiz kişilerin erişebildiği kitaplara engellilerin de erişebilmesi, fırsat eşitliğinin temelidir. Buna paralel olarak, kütüphanelerde en çok karşılaşılan sorunlar arasında, kütüphane kataloglarının görme engellilerin kullandığı ekran okuyucu programlarla uyumlu halde olmaması, alınmak istenen kitabı bulmakta yaşanan sıkıntılar, fiziksel erişilebilirlik eksiklikleri nedeniyle, kütüphane içinde dolaşım sıkıntıları, birçok üniversite kütüphanesinde kitapların elektronik formatlarda edinilememesi ve tarayıcı imkânlarının sunulmamış olması vb. sayılabilir. Öncelikle Kütüphanelerin katalog ve web sayfalarının gerekli erişilebilirlik standartlarına uygun biçimde tasarlanması istenen kitapların aranması ve seçimi açısından oldukça önemlidir. Kütüphanede seçilen bir kitabı edinmek de engelliler için büyük bir sıkıntı oluşturmaktadır. Seçilen kitabın raflardan bulunması veya bazı kütüphanelerdeki kapalı raf sistemi nedeniyle kitap isteme formunun online bir şekilde doldurulamaması gibi sebeplerden dolayı kitabı edinmek çok güç olmaktadır. Bu konuda kütüphane görevlilerinden bir kişinin engelli istediğinde ona refakat ederek aradığı kitabı raflarda bulması ve benzer kitapların araştırılması sağlanmalıdır. Aynı biçimde fiziksel engelli birisi için de raflardan kitap alımı çok zor olabileceğinden, bir kütüphane görevlisinin yardımı oldukça önemlidir. Bu konuda, kütüphane yönetimleri, personeline gerekli eğitimi vermelidir. Kitabın baskısına ulaşmak kadar bu kitabın okunabilir olmaması da başlı başına bir problemdir. Aslolan çözüm, kütüphanedeki her kitabın bir elektronik kopyasının da bulunmasıdır. Kütüphanelerdeki tüm kaynaklara engelsiz

erişim her öğrencinin en temel haklarından biridir. Kütüphanedeki kitapların engelli istediğinde taranarak elektronik kopyasının kendisine ücretsiz biçimde verilmesi gerekmektedir. Bu durum bir ayrımcılık değildir, çünkü engelli olmayan bir kişi, kütüphaneden dışarı çıkarılması mümkün olmayan bir kitabı kütüphane içinde okuyabilme ve notlar çıkarma şansına sahipken, erişilebilir bir formatı olmadığı müddetçe görme engelli bir kişinin böyle bir şansı yoktur. Bu nedenle kütüphanelerdeki bilgisayara bağlanabilen fotokopi makineleri kullanılarak kitapların elektronik ortama dönüştürülmesi ve engelli öğrenciye bu biçimde sunulması gerekmektedir. Telif hakları bahane edilerek bir kitabın tamamının elektronik kopyasının engeli öğrenciye verilmesi engellenemez, çünkü hiçbir hak, kişinin okuma hakkının önünde değildir. Kütüphanelerde, bazı şeylerin çıktısının alınabilmesi için Braille yazıcılar da bulundurulmalıdır.

D) Laboratuvarlarda Erişilebilirlik:

Derslikler kadar öğrencilerin tüm bilgisayar ve ders laboratuvarlarından da eşit ve erişilebilir biçimde yararlanabilmeleri oldukça önemlidir. Öncelikle laboratuvarlara ulaşımında yaşanabilecek fiziksel sorunlar, asansör ve rampa eksikliği tarzı durumların bir an önce ortadan kaldırılması gerekmektedir. Fizik, kimya, biyoloji gibi derslerin laboratuvarlarının tüm engellilerin erişimine de uygun olması ve bu laboratuvarlarda herkesle birlikte erişilebilir biçimde derslerin işlenebilmesi için, tekerlekli sandalyelerin rahatlıkla girebileceği masalar, malzemelerin fiziksel engelli bir kişinin erişebileceği noktalarda bulundurulması, görme engellilerin erişimine uygun yazılım ve donanımların kullanılması gibi tüm imkânlar araştırılmalı ve hayata geçirilmelidir.

Yerleşkelerdeki her bilgisayar laboratuvarındaki en az 1 bilgisayarda ekran okuyucu ve ekran büyütücü yazılımların bulundurulması zorunlu olmalıdır. Bunun yanında, herkese açık olan bu mekanların varsa fiziksel erişilebilirlik sorunları ivedilikle giderilmelidir. Ayrıca, üniversitelerdeki en az bir laboratuvarında Braille yazıcı ve Braille ekran gibi donanımlar da bulundurulmalıdır. Engelliler için ayrı laboratuvarlar ve mekanlar yerine mevcut yerlerde çalışmalarını entegrasyon açısından oldukça önemlidir.

Akademik verimlilik açısından tüm öğrencilerde olduğu gibi özellikle görme engellilerin bilgisayar okuryazarlığı kazanması ve bilgisayar laboratuvarlarını kullanmaları çok elzemdir. Görme engellilere bilgisayar okuryazarlığı eğitiminin verilmesi için, engelliler birimleri çeşitli çalışmalar yapmalıdır. Üniversitelerde engellilere yönelik bilgisayar okuryazarlığı adında bir ders açılması, bölgesel olarak üniversiteler arası engellilere yönelik bilgisayar kurslarının düzenlenmesi, yukarıda da belirttiğimiz gibi, üniversiteyi kazanan öğrencilere yönelik üniversite öncesi bir kamp düzenlenerek temel bilgisayar becerilerinin kazandırılması akademik başarının artırılması için uygulanabilecek öneriler arasında yer alabilir. Burada vurgulamak istediğimiz husus, öğrencilere tek başına bilgisayarla çalışma alışkanlığının kazandırılması için, arayışlar içinde bulunulmasının önemidir.

E) Fiziksel Erişilebilirlik:

Fiziksel erişilebilirlik konusunda, 2005“özürlüler” kanunu çıkarıldıktan bu yana, var olan fiziksel engellerin giderilmesi ve kamuoyuna açık binaların erişilebilir hale gelmesi konusunda kat edilen mesafe maalesef yeterli değildir. Burada unutulmaması gereken 2012 yılında yasal sürenin dolacağı ve tüm engellilere olduğu gibi engelli öğrencilere de yasal yolların açılacağıdır. Hiç bir ortopedik engelli öğrencinin dersinin erişilebilir binalarda olmaması; öğrencinin kat kat

taşınması, yurtların yemekhanenin, kütüphanenin ve tüm diğer üniversite yerleşkesinin erişilebilir olmaması ayrımcılıktır. Yerleşkeler erişilebilir hale getirilirken, evrensel tasarım ilkesine bağlı kalınarak, standartlara uygun biçimde uygulamalar gerçekleştirilmeli, farklı engel gruplarının ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Fiziksel erişilebilirliğin, sadece bir yere asansör, engelli tuvaleti veya rampa yapmaktan ibaret olmadığı gerçeği bilinmeli, asansörlerde Braille ve sesli sistemlerin olması, binalarda ve yerleşkelerde kabartma zeminlerin bulunması, her kapıda Braille etiketlerinde olması, levha ve yönlendirmelerin Braille olarak da yapılması gibi hususlar göz ardı edilmemelidir. Öncelikli olarak erişilebilir hale getirilecek yerlere, engelli öğrencilere danışılarak karar verilmelidir. Eğer bir derslik fiziksel engelli birey için erişilebilir değilse, fiziksel engelli kişi dersi alıyorsa, bu dersin mutlaka onun da erişebileceği başka bir yere taşınması sağlanmalıdır. Derslik erişilebilir olmadığı için fiziksel engeli bir kişinin o derse girememesi hiçbir biçimde kabul edilemez. Aynı biçimde fiziksel engelli kişilerin, kayıt işleri, öğrenci işleri gibi çeşitli noktalarda da yapması gereken işleri olabileceğinden, bu tür genel hizmet veren bölümlerin de erişilebilirliği garanti altına alınmalıdır.

Yaptığımız toplantılarda görme engelliler her kampus ve her bina için kabartma haritaların bulundurulması üzerinde özellikle durmuşlardır. Bu tür haritaların nasıl hazırlanabileceğiyle ilgili üniversiteler arasında işbirliği yapılarak gerekli teknik çalışmalar yapılmalı ve bina ve yerleşkeler için böyle haritaların hazırlanması sağlanmalıdır.

F)Sosyal Hayata Uyumda Erişilebilirlik:

Engelli bir öğrenci, üniversiteyi kazandığından itibaren fiziksel erişim ve sosyal hayata uyum konusunda belirsizliklerle dolu bir süreç yaşamaktadır. Özellikle küçük şehirlerde yaşayan ve daha önce farklı bir ortamda yaşamamış kişiler için durum daha da zor olabilmektedir. Böyle bir durumda özgüven ve bağımsız yaşam önemli bir faktördür. Bununla birlikte, üniversiteler, öğrenci üniversiteye yerleştikten sonra oryantasyon uygulamasına başlamalıdır. Oryantasyon programı hazırlanması bu çalışma için atılabilecek ilk adımdır. Bu nedenle oryantasyon programı hakkında fikir alışverişine ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca yukarıda da belirtildiği üzere akran danışmanlığı çerçevesinde üst sınıfta okuyan engelli öğrencilerden de destek alınabilir. Böylece üniversiteyi yeni kazanan öğrencinin karşısında bir model görmesi sağlanmış olur. Amaç kendine yetebilen ve okula uyum sağlayabilen bir öğrenci profili yaratmak olmalıdır. Böyle bir profil yaratılabildiğinde, diğer sorunların aşılması çok daha kolay olacaktır.

Sosyal hayata uyum konusunda öncelikle yapılması gereken hususlardan birisi, yurt, yemekhane ve kafeteryalardaki personele engelli bir bireye nasıl davranabileceği konusunda eğitim verilmesidir. Örneğin, birçok kez engelli birey yardım istemediği halde, kendisine yardım edilmeye çalışılmakta, yine engelli bir kişi isteği dışında yemekhanede oturan başka bir engellinin masasına oturtulmakta, gerçekten yardım istediğinde yardım alamamakta vs. sorunlar yaşanabilmektedir. Bu da istenmeyen tartışma ve yanlış anlamalara neden olmaktadır. Ayrıca kafeterya ve kantinlerdeki menülerin Braille alfabesiyle de sağlanması, buralardaki yiyecek içecek otomatlarının üzerinde Braille etiketlerinde bulunması yararlı olacaktır.

2010 bildirimizde de vurguladığımız üzere, üniversitelerdeki etkinliklere ilişkin duyurulara erişimde ciddi güçlükler yaşanmaktadır. Bu tür duyurulardan engelli kişilerin de e-posta yoluyla mutlaka haberdar edilmesi oldukça elzemdir. Üniversite kulüplerine de engelli kişileri kendi bünyelerine katma ve sunabilecekleri hizmetler konusunda eğitim verilmesi yararlı olacaktır.

Üniversitelerde engelli kişilerin de rahatlıkla spor yapabilmelerine imkân vermek üzere spor alanları, fitness merkezleri gibi yerlerde erişilebilirlikle ilgili önlemler alınmalı, üniversitelerin yüzme havuzlarına fiziksel engelli kişilerin de ulaşabilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca yürüme bantları ve diğer araç gereçlerin dokunmatik değil, düğmelerle yönetilebilir olması görme engellilerin kullanımı açısından önemlidir. Bunlara ek olarak, engellilerin yapabilecekleri çeşitli sporlar araştırılarak, bunlarla ilgili araç gereç alımı, sahaların hazırlanması konusunda da çalışmaların yapılması oldukça yararlı olacaktır.

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, yurtların erişilebilirliği için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca yurt personelinin de engelliler konusunda yapabilecekleriyle ilgili olarak eğitilmesi önemlidir.

Son söz

Bilindiği gibi engelli hakları, temelde insan hakları meselesidir. Eğitim hakkı insan haklarının temellerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda engelli öğrencilere uygun eğitim ortamının sağlanmaması bir insan hakları ihlalidir. Bu ihlalin hiç bir bahanesi kabul edilebilir değildir. Ülkemizde son günlerde hukuki yollarla hakkını arayan engelli sayısı artmıştır; bu eğitim alanında da böyledir. Bilindiği üzere örnek davalar ve kararlar mevcuttur. Biz Engelli öğrenciler olarak daha bilinçli olarak haklarımızın ve sorumluluklarımızın farkındayız ve eşit eğitim fırsatlarına sahip olabilmek için mücadelemize devam edeceğiz. Bu yönde bizimle birlikte çalışan insanlara teşekkür ederiz ve her zaman, Engelli Öğrenci Platformu olarak gerekli hallerde bizimle birlikte çalışanlara danışma hizmeti vermeye hazır olduğumuzu belirtmek isteriz.